

ЗАТВЕРДЖЕНО рішенням Вченої ради Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди від <u>18 квітня</u> 2023 року протокол № <u>4</u>		Шифр документа <u>BC – 82/23</u>	Система управління якістю ХНПУ імені Г.С. Сковороди Положення про наукового керівника здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти і наукового консультанта здобувачів наукового ступеня доктор наук Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди УВЕДЕНО В ДІЮ наказом ректора від <u>18 квітня</u> 2023 року № <u>54</u> од. ІМЕНІ Г.С.СКОВОРОДИ № 02125583 Юрій БОЙЧУК
---	---	---	---

ПОЛОЖЕННЯ ПРО НАУКОВОГО КЕРІВНИКА ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО- НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ І НАУКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОР НАУК ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

ПОГОДЖЕНО

Проректор з наукової, інноваційної
і міжнародної діяльності
Світлана БЕРЕЖНА

Бережна
«6» квітня 2023 року

Начальник юридичного відділу
Олена ТАРАСЕНКО

Тарасенко
«15» квітня 2023 року

РОЗРОБНИК

Вчений секретар
Анна БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО

Боярська-Хоменко
«5» квітня 2023 року

Завідувач кафедри політології,
соціології і культурології
Галина КУЦ

Куц
«5» квітня 2023 року

Завідувач відділом аспірантури і
докторантури
Ірина РАЗУМЕНКО

Разуменко
«5» квітня 2023 року

Професор кафедри освітології та
інноваційної педагогіки
Людмила РИБАЛКО

Рибалко
«5» квітня 2023 року

Завідувач кафедри зоології
Анжела ЧАПЛИГІНА

Чапליгіна
«5» квітня 2023 року

РОЗРОБНИКИ:

Вчений секретар

Анна БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО

Завідувач кафедри політології, соціології і культурології
Галина КУЦЗавідувач відділом аспірантури і докторантури
Ірина РАЗУМЕНКОПрофесор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Людмила РИБАЛКОЗавідувач кафедри зоології
Анжела ЧАПЛИГІНА

ЗАТВЕРДЖЕНО рішенням Вченої ради Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди від 18 квітня 2023 року
протокол № 4

УВЕДЕНО В ДІЮ наказом ректора від 18 квітня 2023 року
№ 54 – од.

I Загальні положення

1.1. Це положення розроблено відповідно до:

- Закону України «Про вищу освіту»;
- Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»;
- Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261;
- Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44;
- Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України 30.12.2015 р. № 1187;
- Положення про організацію науково-дослідної роботи в ХНПУ імені Г.С. Сковороди;
- Положення про порядок підготовки здобувачів наукового ступеня доктор наук ХНПУ імені Г.С. Сковороди;
- Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня докторів філософії ХНПУ імені Г.С. Сковороди;
- Положення про організацію освітнього процесу здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

1.2. Це положення визначає порядок призначення наукових керівників здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти/наукових консультантів здобувачів наукового ступеня доктор наук Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (далі – Університет), їхні права, обов'язки, порядок зміни наукових керівників/консультантів.

1.3. У цьому Положенні терміни вживаються у значенні наведеному в Законі України «Про вищу освіту» і Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність»:

галузь знань – гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти широка предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей;

здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження;

науково-педагогічна діяльність – педагогічна діяльність у закладах вищої освіти, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю;

фундаментальні наукові дослідження – наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку;

прикладні наукові дослідження – наукова діяльність, спрямована на одержання нових знань, що можуть бути використані для практичних цілей;

вчений – фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка має вищу освіту ступеня магістра та проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні результати;

науковий працівник – вчений, який за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації;

науково-педагогічний працівник – вчений, який за основним місцем роботи у закладі вищої освіти професійно здійснює педагогічну та наукову або науково-технічну діяльність;

науковий результат – нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукової монографії, наукового відкриття тощо.

II Порядок призначення наукового керівника / наукового консультанта

2.1. Здобувачеві наукового ступеня одночасно з його зарахуванням до аспірантури / докторантури відповідним наказом ректора Університету призначається науковий керівник / науковий консультант. Керівництво науковою роботою дисертанта може здійснювати науково-педагогічний працівник або науковий працівник Університету з науковим ступенем доктора наук, кандидата наук, доктора філософії. Здобувачів наукового ступеня доктора наук консулює доктор наук з відповідної галузі знань. Кандидат наук чи доктор філософії має право керувати лише здобувачами третього (освітнього-наукового) рівня вищої освіти, здобувачів наукового ступеня кандидата наук. Обов'язковою вимогою є наявність стажу науково-педагогічної діяльності більше п'яти років після захисту кандидатської чи PhD дисертації з відповідної галузі знань. Науковий керівник призначається відповідно до наукових інтересів здобувача, що визначається наявністю наукових публікацій, входить до відповідної наукової школи.

2.2. Науковий керівник повинен мати кваліфікацію відповідно до спеціальності, підтверджену науковою, науково-педагогічною та іншими видами професійної діяльності за відповідною спеціальністю за не менш ніж чотирма переліченими нижче видами досягнень у професійній діяльності, які зараховуються за останні п'ять років:

1) наявність не менше п'яти публікацій у періодичних наукових виданнях, що включені до переліку фахових видань України, до наукометричних баз, зокрема Scopus, Web of Science Core Collection;

2) наявність одного патенту на винахід або п'яти деклараційних патентів на винахід чи корисну модель, включаючи секретні, або наявність не менше п'яти свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір;

3) наявність виданого підручника чи навчального посібника (включаючи електронні) або монографії (загальним обсягом не менше 5 авторських аркушів), в тому числі видані у співавторстві (обсягом не менше 1,5 авторського аркуша на кожного співавтора);

4) наявність виданих навчально-методичних посібників/посібників для самостійної роботи здобувачів вищої освіти та дистанційного навчання, електронних курсів на освітніх платформах ліцензіатів, конспектів лекцій/практикумів/методичних вказівок/рекомендацій/ робочих програм, інших друкованих навчально-методичних праць загальною кількістю три найменування;

5) захист дисертації на здобуття наукового ступеня;

6) наукове керівництво (консультування) здобувача, який одержав документ про присудження наукового ступеня;

7) участь в атестації наукових кадрів як офіційного опонента або члена постійної спеціалізованої вченої ради, або члена не менше трьох разових спеціалізованих вчених рад;

8) виконання функцій (повноважень, обов'язків) наукового керівника або відповідального виконавця наукової теми (проекту), або головного редактора/члена редакційної колегії/експерта (рецензента) наукового видання, включеного до переліку фахових видань України, або іноземного наукового видання, що індексується в бібліографічних базах;

9) робота у складі експертної ради з питань проведення експертизи дисертацій МОН або у складі галузевої експертної ради як експерта Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, або у складі Акредитаційної комісії, або міжгалузевої експертної ради з вищої освіти Акредитаційної комісії, або трьох експертних комісій МОН/зазначеного Агентства, або Науково-методичної ради/науково-методичних комісій (підкомісій) з вищої або фахової передвищої освіти МОН, наукових/науковометодичних/експертних рад органів державної влади та органів місцевого самоврядування, або у складі комісій Державної служби якості освіти із здійснення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю);

10) участь у міжнародних наукових та/або освітніх проектах, залучення до міжнародної експертизи, наявність звання “суддя міжнародної категорії”;

11) наукове консультування підприємств, установ, організацій не менше трьох років, що здійснювалося на підставі договору із закладом вищої освіти (науковою установою);

12) наявність апробаційних та/або науково-популярних, та/або консультаційних (дорадчих), та/або науково-експертних публікацій з наукової або професійної тематики загальною кількістю не менше п'яти публікацій;

13) проведення навчальних занять із спеціальних дисциплін іноземною мовою (крім дисциплін мовної підготовки) в обсязі не менше 50 аудиторних годин на навчальний рік;

14) керівництво студентом, який зайняв призове місце на I або II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт), або робота у складі організаційного комітету / журі Всеукраїнської студентської олімпіади (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт), або керівництво постійно діючим студентським науковим гуртком / проблемною групою; керівництво студентом, який став призером або лауреатом Міжнародних, Всеукраїнських мистецьких конкурсів, фестивалів та проектів, робота у складі організаційного комітету або у складі журі міжнародних, всеукраїнських мистецьких конкурсів, інших культурномистецьких проектів (для забезпечення провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-творчому) рівні); керівництво здобувачем, який став призером або лауреатом міжнародних мистецьких конкурсів, фестивалів, віднесених до Європейської або Всесвітньої (Світової) асоціації мистецьких конкурсів, фестивалів, робота у складі організаційного комітету або у складі журі зазначених мистецьких конкурсів, фестивалів); керівництво студентом, який брав участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх, Всесвітній та Всеукраїнській Універсіаді, чемпіонаті світу, Європи, Європейських іграх, етапах Кубка світу та Європи, чемпіонаті України; виконання обов'язків тренера, помічника тренера національної збірної команди України з видів спорту; виконання обов'язків головного секретаря, головного судді, судді міжнародних та всеукраїнських змагань; керівництво спортивною делегацією; робота у складі організаційного комітету, суддівського корпусу;

15) керівництво школярем, який зайняв призове місце III–IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів, II–III етапу Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів – членів Національного центру “Мала академія наук України”; участь у журі III–IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів чи II–III етапу Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів – членів Національного центру «Мала академія наук України» (крім третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня);

16) наявність статусу учасника бойових дій (для вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти);

17) участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою Організації Об'єднаних Націй (для вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти);

18) участь у міжнародних військових навчаннях (тренуваннях) за участю збройних сил країн – членів НАТО (для вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти);

19) діяльність за спеціальністю у формі участі у професійних та/або громадських об'єднаннях;

20) досвід практичної роботи за спеціальністю не менше п'яти років (крім педагогічної, науково-педагогічної, наукової діяльності).

Під час визначення рівня наукової та професійної активності науково-педагогічного (наукового) працівника можуть зараховуватися здобутки за попередніми місцями роботи, п'ятирічний строк може продовжуватися на час перерви в роботі з об'єктивних причин (соціальна відпустка, призов/мобілізація на військову службу чи військова служба за контрактом, тривала хвороба тощо).

2.3. Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне керівництво роботою не більше п'яти здобувачів наукового ступеня доктора філософії, у тому числі не більше ніж два здобувачі вченого ступеня доктора наук. Науковий керівник, який має науковий ступінь кандидата наук чи доктора філософії, може здійснювати керівництво не більше трьох здобувачів наукового ступеня. Порушенням принципів академічної доброчесності є наукове керівництво здобувачами третього (освітньо - наукового) рівня вищої освіти і здобувачами наукового ступеня доктора філософії при написанні ними дисертаційних робіт членами сім'ї та родичами одноосібно (терміни «члени сім'ї» та «родичі» вживаються у значенні, наведеному у Законі України «Про запобігання корупції»). До наукового керівництва/консультування не допускаються науково-педагогічні працівники, які порушили принципи академічної та/або дослідницької доброчесності.

2.4. На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного здобувача наукового ступеня науковому керівникові чи науковому консультанту відводиться щорічно 50 академічних годин навчального навантаження. У випадку подвійного керівництва, коли призначається два наукових керівника, години відводяться одному керівникові.

III ОBOB'ЯЗКИ НАУКОВОГО КЕРІВНИКА / КОНСУЛЬТАНТА

3.1. Науковий керівник /консультант зобов'язаний знати та керуватись вимогами Кабінету міністрів України про підготовку дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора наук та доктора філософії.

3.2. Науковий керівник / консультант здобувача зобов'язаний:

- Сформулювати та науково обґрунтувати тему дисертаційного дослідження, брати участь у складанні освітньої та дослідницької компоненти індивідуального плану роботи здобувача;

- Здійснювати керівництво (консультування) науково-дослідної роботи здобувача дотримуючись принципів академічної доброчесності;

- Бути присутнім на засіданнях кафедри, при обговоренні та прийнятті рішення щодо готовності дисертації до захисту;

- Рекомендувати за погодженням із завідувачем кафедри, до відрахування здобувача за невиконання індивідуального плану роботи, зокрема, відсутність проміжної атестації (піврічної та річної) у визначені терміни;

- Здійснювати взаємодію із освітніми та науково-дослідницькими закладами та організаціями України чи зарубіжних країн за профілем виконання обов'язків наукового керівника / консультанта;

- Підвищувати кваліфікацію та вдосконалювати навички наукового керівника / консультанта, у своїй повсякденній роботі: постійно підвищувати свою кваліфікацію і комунікаційні навички; прагнути до вивчення та впровадження передового досвіду керівництва науковими дослідженнями; показувати приклад порядності, толерантності та поваги до чужої думки, надавати допомогу своїм здобувачам в оволодінні навичками й уміннями наукової полеміки та дискусії; разом із здобувачем дотримуватись принципів академічної доброчесності, використовуючи у науковій та дослідницькій діяльності лише перевірені та достовірні джерела інформації та грамотно посилаючись на них.

- Науковий керівник / консультант здобувача несе відповідальність за такі види діяльності:

- сприяє у реалізації здобувачем освітньої та дослідницької компоненти індивідуального плану роботи;

- організовує взаємодію здобувача та кафедри за наступними питаннями: затвердження теми дисертаційного дослідження, проходження проміжної та підсумкової атестації (піврічної та річної), участь здобувача у наукових дослідженнях, обговоренні на засіданні кафедри концепції та результатів дисертаційного дослідження; питань по проходженню здобувачем усіх практик навчального плану здобувача;

- надає методичну допомогу у визначенні здобувачем змісту та методології наукових досліджень, підготовки наукових публікацій та доповідей, основних етапів роботи над дисертаційним дослідженням;

виділення наукової новизни та апробації дисертаційного дослідження; підготовка оригінальних текстів наукових статей, доповідей, дисертаційного дослідження та анотації/ автореферату;

- бере участь у проміжній та підсумковій атестації здобувача, дає заключення про результати виконання науково-дослідницької діяльності та підготовки наукової кваліфікаційної роботи (дисертації) на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Науковий керівник / консультант зобов'язаний бути присутнім на засіданні кафедри, де проводиться атестація прикріплених до нього здобувачів, на засіданнях Вченої ради при проведенні проміжної атестації доктора наук;

- використовує різні засоби та форми взаємодії для здійснення постійного контролю виконання здобувачем індивідуального плану роботи;

- після отримання остаточного варіанту дисертаційної роботи науковий керівник / консультант складає письмовий висновок наукового керівника, в якому характеризує якість роботи, зазначає її позитивні сторони, особливу увагу звертає на недоліки, мотивуючи можливість або недоцільність подання дисертаційної роботи на попередній розгляд на розширеному засіданні кафедри; разом із завідувачем кафедри погоджує пропозиції щодо учасників розширеного засідання кафедри та членів комісії, яка надає проект відгуку установи, де виконані дисертаційні дослідження; вивчає проект відгуку комісії щодо дисертації здобувача та формулює остаточне рішення відповідно до проведення розширеного засідання кафедри.

- надає підтримку здобувачеві у оформленні та поданні дисертації у спеціалізовану раду відповідно до встановлених вимог положення про захист дисертацій.

3.3. Науковий керівник / консультант відповідає перед кафедрою та вченою радою університету за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

3.4. Результативність наукового керівництва /консультування враховується при обранні науковця на посаду професора (доцента) кафедри

IV ПРАВА НАУКОВОГО КЕРІВНИКА / КОНСУЛЬТАНТА

4.1. Науковий керівник / консультант має право:

- Брати участь у відборі кандидатів для вступу до аспірантури (докторантури).

- Проводити попередню співбесіду з кандидатами для вступу в аспірантуру (докторантуру).

- Вносити пропозиції стосовно покращення якості процесу підготовки здобувачів наукового ступеня.

- Вносити пропозиції щодо змісту підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, яка здійснюється за освітньо-науковою програмою.
- Встановлювати індивідуальний графік консультацій зі здобувачами наукового ступеня.
- Надавати рекомендації здобувачам стосовно зміни форми навчання.
- Надавати рекомендації здобувачам наукового ступеня стосовно зміни наукового керівника / консультанта.
- Надавати рекомендації здобувачам наукового ступеня щодо участі в наукових заходах, проєктах, конкурсах тощо.
- Вносити пропозиції стосовно дострокового відрахування здобувача наукового ступеня, який не виконав індивідуальний план.

V ЗМІНА НАУКОВОГО КЕРІВНИКА / КОНСУЛЬТАНТА

5.1. Зміна наукового керівника / консультанта проводиться у таких випадках:

- у разі зміни напряму дисертаційної роботи (його теми та/або мети, об'єкта чи предмета);
- неможливості науковим керівником / консультантом виконувати свої обов'язки (звільнення з Університету, тривале відраджання (більше 6 місяців), смерть, важка хвороба тощо);
- за заявою аспіранта із зазначенням об'єктивних причин необхідності такої зміни;
- за заявою наукового керівника / консультанта із зазначенням об'єктивних причин необхідності такої зміни.

5.2. Призначення нового наукового керівника / консультанта відбувається за таким алгоритмом:

- подання на кафедру, до якої прикріплений здобувач, заяви від здобувача наукового ступеня або наукового керівника / консультанта на ім'я ректора щодо необхідності зміни наукового керівника / консультанта із поясненням причин зміни;
- розгляд заяви від здобувача або наукового керівника / консультанта на засіданні кафедри, до якої прикріплений здобувач (обґрунтоване рішення щодо результату розгляду заяви повинно бути відображено у протоколі засідання кафедри);
- подання до відділу аспірантури і докторантури таких документів:
 - а) заява здобувача (наукового керівника / консультанта) на ім'я ректора про необхідність зміни наукового керівника / консультанта з поясненням причин. На заяві ставлять підписи про згоду новий та попередній наукові керівники / консультанти. Заяву візує завідувачі кафедр, на яких працюють обидва наукові керівники / консультанти;

б) витяг із протоколу засідання кафедри (до якої прикріплений здобувач щодо необхідності зміни наукового керівника / консультанта з обґрунтуванням рішення кафедри:

5.3. Розгляд питання щодо зміни наукового керівника / консультанта здобувача на Вченій раді Університету. Рішення Вченої ради Університету щодо зміни наукового керівника / консультанта вводиться у дію наказом, який готує відділ аспірантури і докторантури, за підписом ректора .

5.4. У разі виникнення конфліктної ситуації між здобувачем і його науковим керівником / консультантом письмову заяву здобувача або наукового керівника / консультанта, з огляду на характер конфлікту, може розглядати Комісія з питань академічної доброчесності та етики.

5.5. Особи, які не забезпечують своєчасної та якісної підготовки здобувачів наукових ступенів, можуть бути усунуті від наукового керівництва / консультування наказом ректора за рішенням Вченої ради Університету і поданням кафедри.

VI Прикінцеві положення

Це Положення після оприлюднення, обговорення й узгодження затверджується Вченою радою Університету та вводиться в дію наказом ректора.

Зміни та доповнення до Положення вносяться наказом ректора за рішенням Вченої ради Університету.